

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

***АМБРОСОВ В.Я., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ НААН УКРАЇНИ,
МАРЕНИЧ Т.Г., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інтеграційні процеси в аграрному секторі проходять цикли, які пов'язані з динамікою суспільно-політичних змін, спрямованістю розвитку економіки. Під інтеграцією ми розуміємо напрямки економічного наближення та системної єдності в ціле регульоване об'єднання самостійно функціонуючих підприємств всіх форм власності та господарювання. Ці процеси основною метою передбачають стійке, ефективне функціонування виробничих структур, які забезпечують інтереси трудових колективів і суспільства. Інтеграційні процеси є багатограними, нестійкими, до кінця не визначені у складі регіонів і країни. Відомі структури, що сформовані на економічно зацікавлених зв'язках сільськогосподарських підприємств і переробних підприємств, торгівлі, будівництва, транспортних, технічного сервісу та інших. Найбільш часто такі інтеграційні структури були сформовані на базі агропромислових комбінатів і об'єднань, наукових і науково-виробничих систем, відображали вертикальні інтегровані процеси, пов'язані з встановленням тісних виробничих і економічних зв'язків при виробництві, переробці та реалізації продукції. У дореформений період в Україні функціонувало 29 агрокомбінатів, 22 агрооб'єднання, 22 агрофірми, 12 агроторгових підприємств, 179 виробничих і науково-виробничих систем, 42 науково-виробничих і 7 галузевих об'єднань. Усі форми агропромислових структур мали достатньо високі економічні показники, були фінансово стабільними, виробництво базувалось на принципах самофінансування та розширеного відтворення. В цих формах інтеграції успішно вирішувались економічні і соціальні завдання розвитку колективів, сіл, територій.

Горизонтальна інтеграція стосувалась об'єднання підприємств однієї галузі – агропромислові підприємства, агроторгові підприємства, виробничі системи, трести, галузеві об'єднання. Слід

відзначити, як сучасні форми інтеграції, так і ті, які раніше діяли, є позитивним напрямком організаційно-структурних змін в аграрному секторі, спрямованих на повніше використання виробничого потенціалу і сировини, інноваційних технологій, скорочення витрат на одиницю продукції, підвищення продуктивності праці. У складі інтеграційних структур і розвитку інтеграційних зв'язків створюються умови для оптимальної спеціалізації та концентрації виробництва, формування раціональних виробничих типів господарств, прискореного виходу на внутрішній і зовнішній ринки, підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості.

Формування й успішне функціонування інтеграційних структур, як показав досвід їх роботи, сприяє підвищенню зайнятості сільського населення, росту їх доходів, більш швидкому здійсненню соціальних перетворень, залученню молоді в аграрний сектор. Разом з тим, сучасні інтегровані структури, особливо холдинги, в основному зацікавлені в швидкій окупності авансованого у виробництво капіталу. Зачасту це веде до порушення багатофункціональної спрямованості села, не забезпечуються соціальні проблеми сільських громад і територій, спрощуються галузева і виробнича структури сільськогосподарських підприємств, принижується значення власності та власників у відтворенні продовольства, продовольчій безпеці. Тобто не завжди досягається мета сумісного об'єднання інтересів на базі господарської, фінансової, економічної діяльності, що негативно відбивається насамперед на сільських товаровиробниках.

У зв'язку з цим стає необхідним координувати і керувати інтеграційними процесами, перш за все, на регіональному рівні, в галузях. Це означає: враховувати реальні умови і можливості зростання виробництва продукції, підвищення її обсягів та якості, економічної результативності об'єднання порівняно з сукупними показниками підприємств, що до нього входять. За короткий період 3-5 років в інтегрованих підприємствах виробництво продукції може бути збільшено на 15-30%, а реалізація за рахунок зміцнення позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках – на 25-50%. Доцільність функціонування інтеграційної структури визначається приростом доходів, рентабельності, вартісної частини майна власників, підвищенням частки в товарообігу, включаючи експорт, надходженням до бюджету всіх рівнів.

Будь-яка організаційна форма інтегрованої структури вимагає посилення їх інституціональної бази на всіх етапах створення і

функціонування. Це, як раніше, так і зараз залишається нерегульованим процесом, що посилює ризики та нестабільність роботи інтегрованих структур, недостатню зацікавленість власників землі та майна.

Ряд дослідників вважають, що створення інтегрованих структур може бути пов'язано з ризиками перевиробництва продукції, зниженням її конкурентоспроможності. Як показує аналіз, при середньорічних темпах виробництва продукції 3-5% можна вийти на стабільне забезпечення базовими продуктами харчування згідно з науково-обґрунтованими нормами через 40-50 років. Це означає, що внутрішній ринок з урахуванням зростання доходів населення має перспективну кон'юнктуру, що не погрожує зниженням споживчого попиту. При цьому попит на сільськогосподарську продукцію на зовнішньому ринку буде також зростати, що пов'язано з критичним продовольчим забезпеченням населення в багатьох країнах планети. Для товаровиробника це має принципове значення при виборі виходу на інноваційного шляху розвитку за рахунок залучення інвестицій та зміцнення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, що реально забезпечать тільки інтеграційні процеси.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

***ТЕРЕЩЕНКО В.К., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
АКАДЕМІК НААН УКРАЇНИ,
МОРОЗЮК Н.В., К.Е.Н.,***

***НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ***

Формування бази самодостатності сільських громад обумовлює необхідність розширення їх самоврядних функцій. На законодавчому рівні державою визнано право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. Але збереження на рівні державних органів виконавчої влади широкого кола повноважень та нечітке визначення юридичного статусу органів місцевого самоврядування обумовило розбалансування всієї системи суспільних відносин на селі. Усунути ці недоліки можливо в процесі подальшого реформування системи місцевого самоврядування шляхом створення